

Romano džaniben

časopis romistických studií | 1 | 2021

Romano džaniben

časopis romistických studií | 28. ročník | 1/2021

HOSTUJÍCÍ EDITOŘI ČÍSLA:

Martin Fotta

Martin Fotta je antropolog na Etnologickém ústavu Akademie věd České republiky.

E-mail: fotta@eu.cas.cz

Mariana Sabino Salazar

Mariana Sabino Salazar je doktorandkou v programu iberských a latinskoamerických kultur a literatur na Texaské univerzitě v Austinu. E-mail: soymariana@utexas.edu

Na obálce:

Oscar Yovani | Sayula, Jalisco, Mexiko, 1998 | Foto: Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

Obsah

| TÉMA: ROMOVÉ V LATINSKÉ AMERICE A KARIBIKU |

Martin Fotta, Mariana Sabino Salazar Romistika v Latinské Americe a Karibiku: Perspektivy a výzvy	5
--	---

RECENZOVANÁ ČÁST

Ann Ostendorf Louisianští Romové: Konstrukce rasy v koloniálním Karibiku	33
Neyra Patricia Alvarado Solís Mapování transatlantických trajektorií „ <i>gitanos</i> “ („Cikánů“) v Mexiku	57

NERECENZOVANÁ ČÁST

Martin Fotta, Mariana Sabino Salazar Úvod k literární sekci	79
Jorge Emilio Nedich Ukázky z tvorby	81
Voria Stefanovsky Ukázky z tvorby	93
Juan Luís Aguilera Ukázky z tvorby	105
Martin Fotta, Mariana Sabino Salazar Úvod k fotografické sekci	117

BAREVNÁ PŘÍLOHA

Ruth Margarita Campos Cabello, Toño García Romero Luciana Sampaio Fotografické reprezentace Romů z Latinské Ameriky	
---	--

RECENZE | ANOTACE

Neyra Patricia Alvarado Solís: *Nombrar y circular, gitanos entre Europa y las Américas. Innovación, creatividad y resistencia* (Matías Domínguez) **123**

Coletânea de artigos. Povos ciganos: Direitos e instrumentos para sua defesa (Juliana Campos) **129**

Márcio Vilar: *Calon-Welten: Eine Ethnografie über das Leben, Sterben und Weiterleben bei Ciganos in Brasilien* (Martin Fotta) **135**

Victor Vishnevsky: *Memórias de um cigano* (Marcos Toyansk) **143**

Recenze | Anotace

Neyra Alvarado Solís (ed.)

*Nombrar y circular, gitanos entre Europa
y las Américas. Innovación, creatividad y resistencia*
/ Matías Domínguez

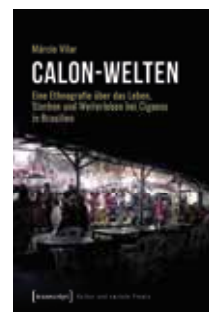
Coletânea de artigos. Povos ciganos: Direitos e instrumentos para sua defesa
/ Juliana Campos

Márcio Vilar

*Calon-Welten: Eine Ethnografie über das Leben,
Sterben und Weiterleben bei Ciganos in Brasilien*
/ Martin Fotta

Victor Vishnevsky

Memórias de um cigano
/ Marcos Toyansk

Márcio Vilar

Calon-Welten: Eine Ethnografie über das Leben, Sterben und Weiterleben bei Ciganos in Brasilien

(Světy Kalonů: Etnografie života, umírání a pokračování života mezi Ciganos v Brazílii)

Bielefeld: Transcript Verlag, 2020, 342 s., ISBN 978-3-8376-4438-8

Dílem *Calon-Welten: Eine Ethnografie über das Leben, Sterben und Weiterleben bei Ciganos in Brasilien* Márcio Vilar dokazuje, že studium způsobu, jakým se lidé vyrovnávají se smrtí, umožňuje dobrý vhled do sociálního uspořádání a kultury dané komunity. Ve své knize se rozhodl zachytit „představy, které jsou základem pro způsob, jakým se někteří kalonští *Ciganos* (Romové) v Brazílii vyrovnávají se smrtí, a dále důsledky, které má jejich vztah ke smrti pro utváření a formování jejich vlastního světa i osobnosti jednotlivce jako sociální bytosti jednak ve vztahu k většinové komunitě, která Kalony obklopuje, ale také v jejím rámci a paralelně k ní“ (s. 22). Postupně odhaluje, jak vzájemně propojený je způsob, kterým si Kalonové utvářejí svůj svět i osobnost: „Život, smrt i posmrtný život každého Kalona jsou vždy určitou místní aktualizací celého kalonského světa, který se tak stává specificky ovlivněný a určený kalonstvím. Svět a člověk nemohou existovat odděleně“ (s. 298).

Kniha je založená na terénním výzkumu mezi brazilskými Kalony, který Vilar realizoval ve stejné době, kdy jsem se já zabýval svým vlastním terénním výzkumem jen o pár set kilometrů dál. Také z toho důvodu ve mně její vydání nevzbuzovalo zrovna malá očekávání a férově musím přiznat, že při čtení této analytické *tour de force* nejsem nestranný. Ve skutečnosti jsme v průběhu let rozvíjeli své schopnosti porozumět sociálnímu prostředí Kalonů paralelně a vzájemně jsme spolu hodně konzultovali, což vedlo k tomu, že moje vlastní interpretace rezonují s některými jeho myšlenkami. Úvodní slovo knihy napsala Elisabeth Tauber a autorem doslovu

je Bernhardt Streck. To také není náhoda, neboť na knihu samotnou je možné pohlížet jako na unikátní střetnutí čtyř odlišných výzkumných tradic. A protože nemusí být většině českých a slovenských čtenářů známy, dovolte mi je nejprve krátce připomenout, než se pustím do analýzy jednotlivých kapitol.

Za prvé, Vilar se přímo inspiroje prací Patricka Williamse (1993) mezi Manuši a Elizabeth Tauber (2006) mezi Sinty, zaměřené na téma truchlení a vztahu k mrtvým či předkům. Jejich „teorie respektu“ (s. 85) mu poskytla základ, na kterém mohl postavit výklad svých etnografických dat. Podobnosti mezi jejich a Vilarovým popisem dokonce u Tauberové vyvolávají otázku, jak takové paralelní thanatovské kosmologie mohly vůbec vzniknout, pokud bychom je měli vysvětlovat například skrze transatlantické přesuny Sintů v 19. století (s. 14–15).

Za druhé, kniha je produktem lipské školy romistických studií, která se na přelomu tisíciletí zkonsolidovala okolo Bernharda Strecka na Institutu etnologie na univerzitě v Lipsku. Mezi roky 2005 a 2012 byla známá jako *Forum Tsiganologische Forschung* (FTF). Vilarova doktorská práce, kterou obhájil několik let poté, co Streck odešel do penze, byla vůbec poslední prací spojovanou s FTF. Pro Strecka bylo cílem toho, co – kontroverzně – nazýval cikánologie (*Tsiganologie*), zkoumat asymetrické a různorodé vztahy mezi „pořádkem“ a „para-pořádkem“ (*Para-Ordnung*), tedy mezi normativním pořádkem státu a většiny na jedné straně, a na straně druhé způsoby, jakým romští nebo neromští „Cikáni“ („*Zigeuner*“) pro sebe utvářejí smysluplné životy a dokonce dosahují určitou míru kulturní suverenity (Streck 2011). Toto badatelské zaměření je nejpatrnější ve Vilarově konceptualizaci „selektivní hybridity“ jako procesu, skrze který Kalonové udržují svůj vlastní způsob bytí ve světě ve stavu dynamických „kontrastů“ v porovnání s jurony (*jurons*, čti [žurony]), tedy Nekalony (viz Streck 2003).

Za třetí, kniha potvrzuje Vilarovo zakotvení v brazilské antropologii. Brazilská kulturní antropologie se proslavila sofistikovanými a vlivnými analýzami domorodé kosmologie a afro-brazilských náboženských praktik. Nenahlíží na ně jako na nezdařené pokusy jak být námi, tedy jako *jejich* odpovědi na *naše* otázky, ale spíše jako na vlastní systémy myšlení a děláni věcí svým vlastním způsobem. Ve shodě s touto tradicí trvá Vilar na tom, že dělat etnografii znamená poznávat, „jak lidé formulují své vlastní otázky, což je základním prvkem jejich vlastních realit“ (s. 86). Kniha sama představuje „etnografickou teorii“ kalonské etiky, skrze niž Vilar ohledává, jak porozumět životu, smrti i truchlení v kalonských rodinách. Tento koncept pochází od Brazilského antropologa Marcia Goldmana (2006), který tvrdil, že taková teorie nereprezentuje ani „domorodé“, ani „vědecké“ vysvětlení studovaných jevů. Spíše je modelem, jakousi maticí srozumitelnosti, která ačkoliv vychází z konkrétního kontextu a je podle něj formulovaná – ve Vilarově případě se jedná o vztah Kalonů ke smrti –, může potenciálně sloužit k rozklíčování sledovaných fenoménů i v jiných prostředích (s. 46–47).

V poslední řadě lze Vilarovu práci přiřadit k pracím Florencie Ferrari (2010), Edilmy Monteiro (2019) a Juliany Campos (2020), tedy do řady brazilských romistických antropologických studií, které se soustřeďují na existenci Kalonů jako společenských aktérů a na jejich morálku jako na klíčový bod nabízející porozumění kalonské společenské organizaci, kultuře a vztahům k Nekalonům. Ferrari i Campos obzvláště podtrhují centralitu vztahů k mrtvým a konceptualizaci smrti v kalonském společenství pro sociální vztahy Kalonů. Vilar nepochybně dokazuje, že každý Kalon jako jednotlivec je neoddělitelný od svých vlastních mrtvých. Ukazuje, že kalonští jednotlivci formulují své vlastní „kalonské světy“ (odtud i název knihy) na základě pohřebních a smutečních rituálů a správného vztahování se k vlastním mrtvým, neboť právě toto jsou kulturní prvky, které regulují jejich vztahy s ostatními.

První kapitola představuje záměr a hlavní témata knihy. Zabývá se tím, co autor nazývá „nedomestikovaný obraz“, pojem, který dává název celé kapitole. Vilar tím myslí jistou úroveň zmatení, znepokojení či zvědavosti, které zakoušejí nekalonští Brazilci, pokud se stanou svědky úmrtí mezi Kalony, jejich pohřbů nebo dalších smutečních rituálů. Ačkoliv se vyskytují v rámci hegemonického a dominantního řádu, v některých ohledech se odlišují. Na různých svědectvích těchto lidí Vilar podtrhuje zejména pokřivený obraz, který o smrti mezi Kalony a o jejich pohřebních obřadech vytváří, a který tedy zároveň referuje spíše o většinové společnosti než o té kalonské. Paradoxem zůstává, že samotní Kalonové se nepokoušejí sami sebe nějak vysvětlovat zejména proto, že nevnímají mrtvé a živé odděleně, jako je tomu ve většině částí moderního světa. Vztah k mrtvým proniká do každodenní kalonské reality a pomáhá ji spoluutvářet. Aktivuje jisté cykly komunikace (mezi mrtvými a jejich potomky, v rámci rodin, mezi Kalony navzájem, nebo s jurony) a tímto způsobem se stává ritualizovaným způsobem, skrze který Kalonové udržují své vlastní světy zároveň uprostřed i odděleně od jiných společenských řádů, s nimiž přicházejí do styku.

Druhá kapitola nabízí teoretickou reflexi smutečních obřadů, kulturního kontaktu a kulturní výměny. Vilar v souladu s ustavenými antropologickými způsoby chápání smrti potvrzuje, že to, jak lidé umírají, truchlí a zacházejí se svými mrtvými a jejich těly, je pro každou kulturu specifické: „To, co lidé považují za *důstojnou smrt*, zároveň definuje představu lidí o *důstojném životě*“ (s. 64, kurzíva původní). Ritualizovaný způsob nakládání se smrtí mezi Kalony je procesem budování světa, neboť právě skrze truchlení a pohřeb dochází ke znovuustanovení společenského řádu a tím i potvrzení života. Je to také způsob, skrze který dochází k formování jednotlivců jako členů širší společnosti, protože všichni zúčastnění během tohoto procesu musí znovu redefinovat své vlastní místo ve vztahu k ostatním. Tyto rituály jsou vysoce komunikativní – to je hlavní Vilarův metodologický předpoklad: zaprvé sdělují něco o světě a zadruhé představují pokusy získat – skrze správně použité prostředky a před zraky ostatních – kontrolu nad

smrtí a znovu potvrdit svůj vlastní svět (s. 67). Vilar upozorňuje i na mocenskou dynamiku, která se do tohoto procesu promítá: v koloniální a postkoloniální Brazílii se různé kulturní přístupy ke smrti a truchlení dostaly do konfliktu, takže odlišné praktiky menšin, pokud nejsou rovnou zcela potlačovány, musí odrážet alespoň formální respekt k dominantnímu společenskému řádu.

Třetí kapitola popisuje realizaci terénního výzkumu. Na rozdíl od jiných etnografií Kalonů (včetně mé vlastní), které se zaměřují jen na jednu komunitu nebo příbuzenskou síť, se Vilar ve svém terénním výzkumu (trvajícím déle než 12 měsíců mezi lety 2008 a 2012) pohyboval ve dvou brazilských lokalitách – ve státech Bahia (BA) a Rio Grande do Norte (RN) – vzdálených od sebe 1500 km. Obě komunity Kalonů, kterým se Vilar věnoval, se v mnoha ohledech odlišují: v Rio Grande do Norte například nejsou Kalonové příliš viditelní a jejich ústředním svátkem jsou „cikánské Vánoce“, zatímco v Bahii kalonské ženy nosí barevné šaty a jejich centrální oslavou je „cikánská svatba“. Souběžným přesouváním se z jedné lokality do druhé se Vilarovi podařilo identifikovat klíčové prvky vztahu Kalonů ke smrti jako způsobu utváření toho, co Kalonové nazývají „*a vida do Cigano*“ (cikánský život). Tím také vyvrací „juronský mýtus“ (s. 111) o *Ciganos* a jejich akulturaci a postupném mizení. Díky rozpravám nad různými zkušenostmi z terénu získává čtenář vhled do témat spojených se smutečními rituály a životem komunity, ke kterým se pak kniha vrací v dalších částech (například role pocitů, pojetí každé rodiny jako vlastní skupiny s vlastní etikou atd.).

Čtvrtá kapitola začíná tím, co Vilar označuje za „změnu perspektivy“. Otevírá ji poukazem na pozorování, že zatímco juronové považují místa, kde Kalonové žijí, za periferní čtvrti, každý Kalon smýšlí o svém *keh* (domě nebo stanu) jako o centru. Jednotlivé centrální uzly v síti místního osídlení tedy určují Kalonové, kteří zde žijí. „Tento konceptuální posun juronské geopolitiky, a tedy i prostorovosti, současně také odpovídá konceptuálnímu posunu juronského chápání historie a časovosti“ (s. 124). Smrt ovlivňuje všechny aspekty života Kalonů: lidé opouštějí své domy, začínají se vyhýbat některým místům, nezmiňují jména zesnulých, a eliminují mnoho dalších věcí, popisovaných jako *lembranças* (vzpomínky), které jim připomínají jejich zesnulé. Kalonové říkají, že tím vyjadřují *respekt* (respekt) či *sentimento* (cit). Kalonové nemají vůbec vyslovovat jména zemřelých a jejich smutek, který ritualizací mění každodennost, se stává soukromou záležitostí. V tomto smyslu je *sentimento* chápáno jako chování i hodnota. Produkuje *vida do Cigano*, který odlišuje Kalony od juronů, ale zároveň je závislý na potvrzení statusu jednotlivce jako Kalona prostřednictvím uznání jeho či jejího smutku, potažmo jeho či jejího vztahu k mrtvým. Právě tento kalonský „systém respektu“ (s. 126), jehož jádrem je „ekonomie jmen“ (s. 139), stojí za odolností kalonské identity a jejím neustálým redefinováním.

Vyrovňávat se se smrtí znamená překračovat předchozí normalitu a vytvářet nové hranice. Kapitola šest popisuje, že člověk potřebuje ty správné znalosti

(*conhecimento*), aby se mohl úspěšně pohybovat v různých sociálních kruzích. Pro Vilara *conhecimento* představuje klíč k pochopení kalonského konceptu pojetí svého okolí, jejich vztahu k ostatním, jejich pohybu, usazování a utváření svého místa ve společnosti. Tato znalost odráží neustálé sebe-situování na straně každého jednotlivce a zahrnuje i vztah jednotlivce k vlastním mrtvým. „Každá rodina má svou vlastní disciplínu,“ vysvětluje jeden muž (s. 146). Kapitola prozkoumává tři hlavní vztahové osy, které dohromady tvoří svět jednotlivce a korespondují se třemi společenskými formami s vlastní morálkou a dynamikou kulturní výměny: neviditelnou, juronskou a kalonskou. Mrtví Kalonové jsou příkladem integrity a čistoty a přistupuje se k nim s respektem, jako kdyby mrtví nebyli mrtví. O juronech se v podstatě nepřemýšlí jako o konkrétních lidech, představují pouhé pozadí každodenních životů. Předměty a služby získávané od juronů se stávají „kalonizovanými“ (*vercalonisieren*), jakmile vstoupí do kalonských společenských světů a začnou v nich putovat. Vztah k druhým Kalonům řídí *sentimento*, a to nejen k těm, kteří truchlí, neboť zároveň slouží i jako obecnější princip uctivého chování. A navíc, protože je vztah mezi mrtvými a živými daleko významnější než všechny ostatní vztahy, vytváří *sentimento* dělicí linii nejen mezi Kalony a jurony, ale současně také mezi Kalony samotnými.

Kapitola sedm je vůbec nejoriginálnější. Soustřeďuje se hlavně na děti a jejich pohled na svět. Detailně se věnuje tomu, jak se učí, jak se správně chovat, a co obnáší budování vlastní dobré pověsti. Text se točí kolem otázky, proč dospělí, kteří nehovoří o vlastních zemřelých, někdy nazývají a popisují děti slovem „mrtvý“ (*mortos*) nebo „zemřelý“ (*finados, defuntos*). Podle Vilara to odhaluje procesuální kvality kalonské osobnosti. Děti jsou mrtvé v tom smyslu, že jsou nezasvěcené a postrádají sílu, znalosti a pocity (děti, jak ale zdůrazňuje, s tímto nesouhlasí). Háček je však v tom, že „pokud jsou kalonské děti mrtvé pro dospělé, jsou zároveň kalonští dospělí mrtví pro své vlastní kalonské předky“ (s. 219). Předkům nehrozí, že by se u nich projevilo juronské chování, a následovat jejich kroky znamená neustále je udržovat „v popředí“ a přítomné v jedincově životě. Podle téže logiky jsou děti jako nekompletní osobnosti „v pozadí“ – tedy mrtvé. Kapitola se točí kolem třecích ploch mezi dospělými a dětmi, které se stávají viditelnými v různých situacích – dospělí fungující jako vzory, zvláště pak v tom, že dávají a poskytují; děti vysmívající se dospělým, že nejsou dost dobrými Romy; škádlení nebo provokování dětí ze strany dospělých, aby převzaly vlastní iniciativu atd. Skrže vědomosti a pocity dospělých se děti postupně stávají lidmi jako ostatní a tvoří si svou vlastní „kalonskou cestu“.

Centrální otázkou kapitoly sedm je, jak kalonští truchlíci pozůstalí manévrují s událostí smrti způsobem, díky kterému si mohou udržet vlastní integritu, aniž by se dostali do konfliktu s ostatními. V centru Vilarovy pozornosti zde stojí pohřební a smuteční praktiky jako takové. Pohřeb se odehrává uprostřed juronského světa, ale Kalonové se jeho spojení s jurony různými způsoby vyhýbají. Například

shromáždění Kalonů během pohřbu se stává zpřítomněním Kalonů jako komunity. Později nejsou na náhrobních kamenech vytesána „skutečná jména“ zemřelých, ale pouze juronská jména, což dále posiluje oddělení Kalonů od juronů. To ale není spojené jen s etnickou distancí mezi jurony a Romy, ale také se vztahem Kalonů k mrtvým. Pro Kalony jsou *lembranças*, tedy věci spojené se zemřelými, jako předměty, místa a hlavně jména, nebezpečnými tabu. Protože mrtví by neměli být připomínáni před ostatními ani na veřejnosti, musí být zapomenuti. To vytváří problém pro truchlící pozůstalé, kteří musí prostřednictvím *sentimento* nalézt svoje vlastní, soukromé způsoby vyjadřování úcty svým mrtvým. Takže zatímco pohřební rituál demonstruje jednotu Kalonů, je také motorem změny pozice a segmentace mezi Kalony samotnými (s. 279).

Kapitola osm nabízí shrnutí knihy a zabývá se ještě dalšími otázkami, například tím, jakým způsobem dochází ke změně. Celkově je kniha *Calon-Welten* výrazným a inovativním pokusem o interpretaci kalonských smutečních a pohřebních rituálů tak, aby nabídla etnografickou teorii utváření kalonského světa a jeho vztahu k osobnosti Kalonů. Musím přiznat, že jsem ohledně některých detailů poněkud skeptický, například co se týká zjevného spoléhání se na díla Williamse a Tauberové jako na základ pro srovnávání a jako nástroje etnografické (vlastní) senzibilizace (s. 125). V určitých momentech Vilar mezery v etnografii vyplňuje teoretickými úvahami, které je však bez konkrétních příkladů obtížné sledovat. Také je nutné podotknout, že kniha je přepracovanou dizertační prací, a četla by se lépe, kdyby byla co do délky poloviční. Přes to všechno však Vilar úspěšně identifikuje klíčové prvky kalonského společenského života, které přesvědčivě interpretuje jako elementy utvářející *a vida do Cigano*. S jeho argumenty budu ve svém vlastním výzkumu a psaní pracovat i já. A ačkoliv se Márcio Vilar, stejně jako ostatní lidé z lipské školy, z romistického pole stáhl, stále doufám, že ho přesvědčím, aby ze svého terénního výzkumu mezi Kalony publikoval ještě více. Jeho pohled je originální a byla by škoda, kdyby se s ním lépe neseznámili také další badatelé. Mezitím tuto knihu doporučuji k přečtení všem, kteří se zajímají o romské smuteční a pohřební zvyklosti, nebo v širším smyslu o procesy symbolické transformace.

Martin Fotta¹

Z angličtiny přeložila Petra Krámková

1 Martin Fotta, Ph.D., v současné době působí na Etnologickém ústavu AVČR. E-mail: fotta@eu.cas.cz

Literatura

- Campos, J. M. S. 2020. *O Nascimento da Esposa: movimento, casamento e gênero entre os calons mineiros*. PhD thesis. Belo Horizonte (MG): Universidade Federal de Minas Gerais, Programa de Pós-Graduação em Antropologia.
- Ferrari, F. 2010. *O mundo passa. Uma etnografia dos Calon e suas relações com os brasileiros*. PhD thesis. São Paulo: Universidade de São Paulo, Faculdade de Filosofia, Letras e Ciências Humanas.
- Goldman, M. 2006. *Como funciona a democracia. Uma teoria etnográfica da política*. Rio de Janeiro: 7Letras. [V angličtině publikováno jako *How democracy works: An Ethnographic Theory of Politics*. Sean Kingston, 2013.]
- Monteiro, E. D. N. J. 2019. *Tempo, redes e relações: uma etnografia sobre infância e educação entre os Calon*. PhD thesis. Florianópolis: Universidade Federal de Santa Catarina, Centro de Filosofia e Ciências Humanas, Programa de Pós-Graduação em Antropologia Social.
- Streck, B. 2003. La cultura del contraste. sobre la diferencia y el sentido de pertenencia. el caso de los gitanos. *Revista de Antropología Social* 12: 159-179.
- Streck, B. 2011. Ethnologie und Tsiganologie. Warum studieren wir “überrollte” Kulturen? *Behemot: A Journal on Civilisation* 4 (1): 106-123.
- Tauber, E. 2006. *Du wirst keinen Ehemann nehmen! Respekt, die Bedeutung der Toten und Fluchtheirat bei den Sinti Estraxaria*. Münster: LIT Verlag.
- Williams, P. 1993. *Nous, on n'en parle pas: Les vivants et les morts chez les Manouches*. Paris: Éditions de la Maison de sciences de l'homme. [V angličtině publikováno jako *Gypsy World. The Silence of the Living and the Voices of the Dead*. University of Chicago Press, 2003.]

Romano džaniben – 28. ročník – 1/2021

Časopis romistických studií

Tento časopis vychází díky finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky v rámci programu Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin.

Dále byl financován hlavním městem Praha z Programu v oblasti podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy pro rok 2021.

Vydává Romano džaniben, z. s.

Biskupcova 85, 130 00 Praha 3

e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz

bankovní spojení: 161582339/0300

Šéfredaktoři: Pavel Kubaník, Helena Sadílková

Redaktoři: Renata Berkyová, Helena Kaftanová, Jan Ort, Lada Viková, Eva Zdařilová

Redakční rada:

Mgr. Michael Beníšek, Ph.D.; PhDr. Jan Červenka, Ph.D.; Mgr. Viktor Elšík, Ph.D.;

Mgr. Lucie Fuková; PhDr. Jana Horváthová; Mgr. Pavel Kubaník, Ph.D.;

Mgr. Alexander Mušinka, Ph.D.; Mgr. Tatiana Podolinská, Ph.D.;

doc. Jurina Rusnáková, Ph.D.; Helena Sadílková, Ph.D.; Mgr. Lada Viková

Seznam recenzentů je uveden na webových stránkách

www.dzaniben.cz.

Sazba: Kateřina Krčíková

Obálka: Daniela Kramerová

Tisk: powerprint s.r.o.

Náklad: 300 ks

Doporučená cena: 160 Kč

Roční předplatné: 320 Kč (včetně poštovného a balného)

ISSN 1210-8545

Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno

Reditelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24. 6. 1994.